

A tények mást mondanak

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 20. szám, 2017. május 19.

Gervai András az *ÉS* 2017. május 5-iki számában kolumnás cikket írt Somlay Artúr színész tragikus haláláról (*Valaki Európában*), és a háttérben jellemzi az 1940-es évek végének kommunista kultúrpolitikáját. Gyalázatosan sötét korszak volt ez, az viszont nem érthető, hogy a szerző a feketét miért akarja valótlan tények felvonultatásával még feketébbre festeni.

Egy bekezdést szán ebben az írásában a költő-író, filmesztéta Balázs Bélának, ám a vele kapcsolatban leírtak jelentősen eltávolodnak a valóságtól.

„1948-tól félreállították” – írja Gervai. Nem állították félre! Csak néhány tény ennek igazolására: ez év március 22-én bevásztották a Művészeti Tanácsba; októberben a Filmpolitikai Bizottság határozata alapján a Hunnia Filmstúdió alkalmazta művészeti tanácsadóként; decemberben megbízták, hogy írjon forgatókönyvet a moszkovita Gergely Sándor, az Írószövetség akkori elnöke *Dózsa-trilógiájából*; még az év vége előtt kinevezték a megszervezendő Filmtudományi Intézet igazgatójának. És ne feledjük: 1949. március 15-én Kossuth-díjjal tüntették ki.

Ez is olvasható az inkriminált bekezdésben: „nem taníthatott többé a Színművészeti Főiskolán”. De taníthatott! Óraadóként folyamatosan, ahogy arról egykori tanártársai és tanítványai vallanak Tényi István kitűnő dokumentumfilmjében (*Fénykép a tanítványoknak Balázs Béláról*, 1990); 1949. január 18-án Ortutay Gyula miniszter megbízásából két év időtartamra a Színművészeti Főiskola Vizsgáló Bizottságnak tagja lesz; március 26-án kapja kézbe tanári kinevezését az intézménybe. (Az említett iratokat mint a Balázs-hagyaték részét az MTA Kézirattárában őrzik.)

A cikk szerint 1948-tól „művei nem jelenhettek meg”. Dehogynem! Gyuris György alapos bibliográfiai munkája (Szeged, 1984) szerint Balázs életének utolsó két évében, tehát 1948-ban és 1949-ben hat önálló kötete (*Csodálatosságok könyve*, *Cinka Panna balladája*, *Filmkultúra: A film művészetfilozófiája*, *Filmesztétikai gondolatok*, *30 év vörös őrségen: Válogatott versek*, *Ember a határon*) és egy mesefordítás-gyűjteménye került az olvasók kezébe.

Az pedig igazi talány, miért beszél Gervai Balázs Béláról szólva „tragikus sorsról”. Szovjet emigrációja idején taníthatott, filmeket rendezhetett, kötetei jelentek meg (köztük a Lukács György által vörös giccsnek minősített ifjúsági regényei). A sorstársak közül sokak valóban tragikus sorsot kaptak „ajándékba” elvűségükért, de Balázst nem citálták bíróság elé, mint Sinkó Ervint; nem vitték be a Lubjankába, mint Lukácsot; és nem ölték meg koholt vádak alapján, mint testvérét, Bauer Ervin orvos-biológust. Itthon pedig, bár kétségkívül nem kedvelték hivatalos körökben, de mindent megkapott a Páger-villától kezdve az összes nyugati filmfesztiválra utazás lehetőségéig.

Sajnos, az említett tévedések és túlzások még a cikk hibátlan adatai iránt is bizalmatlanságot keltenek az olvasóban.